

A LEGELŐ, MINT TAKARMÁNY SZEREPE A JUHTENYÉSZTÉSBEN

BEDŐ SÁNDOR — PÓTI PÉTER

SUMMARY: THE ROLE OF PASTURES AS FEED IN SHEEP FARMING

Nutrition of sheep is based on pastures. Grass intake and nutrient supply condition of sheep are determined by the nutrient composition of the grass. Grass intake is mainly influenced by the dry matter content, that is increasing with the phenological stage of the grass, resulting on a decrease from 7 kg to 4 kg in feed intake. The dry matter content of grass may be put at 30% on average, of which a sheep consumes 6.98 kg over a grazing period of 230 days. Grass intake by ewes tend to decline from late July. Sheep carrying capacity of native grasslands varies with the grass yield. A yield of 5–15 ton per hectare can provide 3.45–10.13 sheep with nutrients. Planted grasslands serve as significant sources of nutrient supply. Requirements of sheep farms for maize silage and alfalfa hay should be covered from the main cropping areas. Grazing on winter rape, winter barley and rye is also important in this respect. Milking type sheep should be provided with more balanced nutrients and in higher amounts, compared to mutton types. Thus, interaction between genotype and environment is to be taken into account. In Hungary, grazing pastures can usually cover the nutrient requirements of meat production.

A juhtenyésztés hús- és tejtermelése egyre nagyobb jelentőségűvé válik, amit a piac igénye szabályoz és behatárol. Ennek következtében a juhhús- és tejtermelés táplálóanyag-szükségletének folyamatos kielégítése fontos, ámde bonyolult és sokrétű feladat. Mindez abból adódik, hogy a juhok takarmány- és táplálóanyag-ellátása a legelők fűhozamához és táplálóértékéhez kötött. Így a legelőművelés, valamint a legeltetési módok, adják a juhok takarmánygazdálkodását, ami magába foglalja az aszályos idők kiegészítő takarmányellátását is. Ez esetenként fő takarmánytermő-területet is igényel.

Az anyajuhok takarmányozása biológiai periódusokat is tartalmaz (termékenyítésre, ellésre előkészítés), amikor az abrak és a széna adagolásával oldható meg a periodikus táplálóanyag-szükséglet. Ugyanígy nem lehet csak a legelőre alapozni a tejtermelő juhászatok táplálóanyag-ellátását. Tehát a juhászatok szimultán takarmánygazdálkodási formát igényelnek. Ebben megtalálhatók a hagyományos és korszerű legeltetési technológiák, valamint a téli időszak fő takarmánytermő-terület igényvel járó takarmánygazdálkodási technológiák. Mindezt befolyásolják a juhászatok termelési formái, amelyek az extenzívtől az intenzívig minden átmenetet magukba foglalnak.

A juhászatok termelési és takarmánygazdálkodási formáinak egymásra hatása nagymértékben érvényesül. Bár egyik a másiknak függvénye nincsenek alá- és fölérendelt viszonyban. A legelők fűhozama határozza meg a termelési formát, míg a termelési forma határozza meg a táplálóanyag gazdaságos biztosítását. Ez a jelenség érvényes hazai juhászataink takarmánygazdálkodására.

A legelőfű táplálóanyag-tartalma a fű fejlődési állapotától függően változik. A szárazanyag- és nyersrost-tartalom növekszik, míg a nyersfehérje mennyisége fokozatos csökkenést mutat. A fenológiai fázis előrehaladásával a táplálóanyagok emészthetősége csökken, és mérséklődik a takarmányadag energia- és fehérjetartalma.

A napi fűfelvételt a fű szárazanyag-tartalma nagymértékben befolyásolja. Így a fejlődési állapot előrehaladásával az anyajuhok fűfelvétele csökken. Megállapításaink szerint 230 legeltetési nap alatt 7 kg-ról 4 kg-ra mérséklődik. Az átlagosan 30%-os szárazanyag-tartalmú fűből, 230 nap alatt (a 20% veszteséget is figyelembe véve) naponta átlagosan 5,7 kg, összesen 1253 kg-ot igényel egy állat. Az anyajuhok fűfelvétele július végétől csökken. A szárazanyag felvétel fokozatos növekedése következtében

augusztusban a legnagyobb, ettől kezdve csökken. Így egy anyajuh szárazanyag-felvételre 380 kg.

Az ősgyepék állatteltartó képessége a terméshozam függvényében változik. 3,45–10,37 juhnak biztosít a legelő táplálóanyagot, 5–15 t/ha terméshozam esetén. Az ősgyep terméshozamának növelése érdekében mielőbb korszerű termeléstehnológiai tevékenységre van szükség, mivel az egyre korszerűsödő tenyésztői munka eredményeként létrejövő fajták és fajtaváltozatok, táplálóanyag-igénye nő. Ennek biztosítása a környezet és a genotípus interakcióját javítja. A juhászatok takarmánygazdálkodásában az intenzíven termelő genotípusokat is figyelembe kell venni. A fűfelvétel a különböző genotípusok egyedeinél a fű szárazanyag-tartalmának növekedésével együtt csökken. Ugyanez mutatkozik a táplálóanyag-felvételben. Mindezek azt mutatják, hogy a juhtenyésztésben a takarmány-, illetőleg a legelőgazdálkodás sokrétű, integrált tevékenységet igényel, a kiegészített táplálóanyag-ellátás megvalósítása érdekében.

Figyelmet érdemlő a juhászatok takarmánygazdálkodásában a telepített fűfajok felhasználása. Ezek a fűfajok szárazságtűrők, tehát hazai viszonyaink között eredményesen termesztethetők. A takarmánygazdálkodásban, illetőleg a táplálóanyag-ellátásban betöltött szerepüket bizonyítja kedvező táplálóértékük, ami figyelemre méltó terméshozammal jár együtt.

A juhok takarmányozásában jelentős a téli takarmányozás szervezése. Több lehetőséget kell kihasználni a gazdaságos termék-előállítás érdekében. A 130 napos téli takarmányozási időszak fő takarmánytermő területet is igényel. Ennek felhasználási mértékét a gazdaságosság szabja meg. A fő takarmánytermő terület felhasználása a juhok téli takarmányozására a nagyobb teljesítményű tenyészetekben eredményes. Ez esetben 25–30% szárazanyag-tartalmú kukoricánövény-szilázs előállítása, valamint lucernaszéna készítése szükséges. Ez azt jelenti, hogy napi 2,5–3,0 kg szilázst és 1,0–1,5 kg lucernaszénát kell etetni a termelés és a takarmány gazdálkodás összehangolásával. A téli időszakban lehetőség nyílik és nagyon eredményes megoldás a kombinált takarmányozási módszer szervezése. Ez esetben téli legelők létesítése szükséges. Erre legalkalmasabb a télen is legeltethető repce, őszi árpa, illetve rozsolegő. Ezek a növények augusztusban elvetve, őszi végére szépen kifejlődnek, így a hómentes téli időszakban naponta 2–3 órát legeltethetők. Ez a megoldás a juh ágazat takarmányozási költségeit csökkenti, hiszen kevesebb konzervált takarmányra lesz szükség. A zöldtakarmányban lévő, biológiailag értékes táplálóanyagok és vitaminok, növelik a szaporaságot, így a hústermelést is.

Eredményes és gazdaságos még a juhokkal ipari és mezőgazdasági melléktermékeket etetni, amelyek költségcsökkentő tényezőként hatnak. A melléktermékek etetése nem kötődik évszakhoz, használatuk a lehetőségek kihasználhatóságától függ. Jelentős ipari melléktermék, a juhászatokban, a nyersrépaszelet. Ennek felhasználását a szállítási távolság illetve költsége szabja meg. A jobb minőségű szalma etetése a fő takarmánytermő területről származó széna felhasználását mérsékli. A gabona-, a lucerna- és a kukoricatarlók legeltetése jelentős gazdasági eredményt biztosít a juhászatoknak.

A tejelő juhászatok igénye más, mint amit az előzőekben ismertetett módszerek biztosítanak. Intenzív tejelő juhászatok táplálóanyag igényét, hazai viszonyok között, gazdaságosan kielégíteni nem tudjuk, ugyanis lehetőségeink gazdaságosan, csak 120–150 l-es laktációs tejtermelést tesznek lehetővé. A juhtejtermeléshez tehát olyan genotípusok alkalmasak lehetséges (merinókereszteзések), amelyek a szerényebb takarmányozási körülmények között is javítják a merinófajta egyedeinek tejtermelését. Így a környezet és a genotípus interakciója a juhtejtermelésben is hatékonyan érvényesül.

A hústermelés növelése érdekében használható genotípusok számának bővítését a hazai legelők táplálóanyag-hozama nagyobb mértékben teszi lehetővé. Így a merinó fajtán kívül még más húsfajták takarmányellátása is lehetséges. Természetes, hogy az ország legelőinek takarmányozási értékét kell figyelembe venni. A különböző országrészek adottságai határozzák meg a húsfajták tenyésztésének lehetőségeit. A hazai juhtenyésztés takarmányellátásának szervezése fontos gazdasági feladat, ami a takarmányozási viszonyok és a gazdaságos termelés összhangján alapszik.

Szerző címe: *Bedő S.: Gödöllői Agrártudományi Egyetem, Állattenyésztési Intézet
H-2103 Gödöllő, Péter K. u. 1.*